

Слідами своїх предків

Софія Бендюк (Васильєва)

Бажаючи дізнатись більше про своїх рідних та їх діяльність в УПА, я попросила Ваколюка Миколу Корнійовича, який добре знав моїх родичів, поїхати зі мною в Дермань, щоб походити місцями, де відбувалися події шістдесятипятилітньої давнини. Наступного дня ми сіли в машину і поїхали. Дорогою пан Микола розповідав про місця боїв з окупантами, як коричневими, так і червоними.

З'їхавши з асфальтованої траси в районі с.Верхів, ґрунтовою дорогою ми в'їхали в ліс, прямуючи до с. Дермань. Якими чудовими краєвидами довелося нам милуватись! Напевно мені не вдасться описати їх краще, ніж це зробив виходець з цих земель, майстер художнього слова, видатний письменник Улас Самчук: „Дорожина біжить серединою вкритого житом і пшеницею поля, що тікає від зору і десь там на обрії западає в долину. Направо – моє, наліво – моє! Один лише вітер має право тут топтатись, збивати хвилю, жбурнути нею до сусідньої межі і тікати злякано далі. Навколо соняшна тиша, бринять у збіжжі сині голівки моторних волошок. У далечі, на сході, півночі і заході сталевую масою застигли ліси.”

Далі ми їхали у пошуках місця, де колись знаходився хутір мого прадіда – Чаволянка. Хоча хутора уже багато років як немає, проте всі перехожі, до яких звертались за допомогою, вказували нам вірний шлях. Їхати довелося через поле, вибоїнами та горбами, наш автомобіль повністю вкрився пилом. Але, прибувши на місце, ми ні на мить не пошкодували, що вирушили в цю поїздку.

Завдяки спогадам Миколи Корнійовича знайшли ту галявину серед лісу, в центрі якої зеленіло ряскою невеличке озерце, навколо нього колись стояли хати, клуні та хліви. На цьому хуторі жив мій прадід Бендюк Мирон з сім'єю. Пан Микола, будучи ще зовсім юним, часто бував тут, тому зміг розповісти багато цікавого. Вся сім'я Бендюків брала активну участь в повстанському русі. Сам хутір служив своєрідним центром зв'язку. Моя двоюрідна баба Софія в свої 16 років була старшою зв'язковою, передавала важливі послання (ґрипси) таким добровольцям як Микола Ваколюк, ховаючи їх у душла дерев. Через зв'язкових також передавалися листівки, журнали

(але ті здебільшого закопувались під деревами, які були великих розмірів і не вміщалися в дуплах). Дід Микола розповідав, як одного разу, несучи грипс на хутір Чаволянку, побачив у лісі незнайомих людей, які викликали у нього підозру, тому він заховав повідомлення, написане на цигарковому папері, в роті. Потім з'ясувалося, що це були повстанці, але від вологи фарба на папері розпливлася, і напис уже неможливо було прочитати. Зіпсутий папірець він повернув станичному, розповівши про подію в лісі.

Дід Мирон і баба Настя (його дружина) були досить освіченими людьми, вдома у них була зібрана власна бібліотека, серед книжок якої можна було зустріти й „Історію України” М. Грушевського. А в потаємних підвалах під клунєю зберігалися боеприпаси (міни, гранати – „комарівки” та патрони). Микола Корнійович розповів історію походження назви гранат – „комарівок”. Неподалік в лісі стояв будинок багатого лісничого, в якому повстанці організували майстерню по переробці мін на гранати. Керував виробництвом повстанець Комар, від його прізвища пішла назва гранат.

В 1944 р. після Гурбенського бою до органів НКВД донесли, що на Чаволянці проводилась підпільна діяльність. І одного разу, серед ночі, на хуторі з'явився загін НКВД-ів. Вони підпалили хутір разом з усіма людьми, що перебували в хатах. Дорослі і діти швидко повибігали на вулицю роздягнені, босі. Прадід, швидко зметикнувши, вийшов через інші – тильні двері, маючи намір якнайшвидше дістатися до лісу і повідомити про це інших повстанців, що переховувалися в криївці. Проте один з солдатів помітив чоловіка, який щодуху тікав в напрямку лісу, і, розвернувши тачанку, на якій стояв кулемет, випустив чергу, тричі влучивши. Поранений, знесилений, прадід ще біг ліською стежкою до криївки (місцева назва – балган), біля якої згодом його і знайшли мертвим, швидше за все, він випив кухоль води, що й прискорило його смерть.

Тим часом на хуторі палали хати, коли вогонь дістався підвалів, почала вибухати схована зброя. Один з солдатів азійського походження вигукнув до лейтенанта: „ – Я сейчас етіх бандьор разтреляю!”. Проте командир карального загону заборонив це робити. Дочекавшись, доки догорять споруди, НКВД-исти поїхали, залишивши на згарищі жінок і дітей.

Баба Настя з дітьми пішла в сусіднє село Лебеді, де жили її родичі, що допомогли їй побудувати хату „временку”, в якій вона і дожила до смерті.

Поїздка виявилась цікавою. Перед тим, як їхати додому, ми ще раз оглянули галявину і знову виринули з пам'яті слова Уласа Самчука: „Чекайте! Зараз із того темного дубового гаю, зі співом гімнів вийдуть величні люди у довгих, білих одягах. Вони пройдуть повільно, урочистою ходою нивою гречки і зупиняться на килимі конюшини. Дзвони литимуться просто з небес, сонце співатиме величне „Гльорія”, тіні хмарин, що нечутно торкаються землі, торкнуться співу, підхоплять його і віднесуть, віднесуть...”.